

Nr 66

Av herr Nilsson, Ferdinand, m.fl., om åtgärder för en effektiv rättsvård.

(Lika lydande med motion nr 90 i Andra kammaren)

Redan i fjolårets statsverksproposition avseende justitiedepartementet ansåg sig departementschefen kunna fastslå att brottslighetens utveckling under senare år är mycket oroande. Statistiken visar också att sedan 1954 antalet straffslags/brottsbalksbrott som då uppgick till 201 000 nu i det närmaste fördubblats. Med all rätt konstaterar statsrådet också i årets statsverksproposition att ökningen varit särskilt markant beträffande de grova brotten. Våldsbrotten blir flera, hänsynslösheten och råheten bara ökar. I enskilda fall står domstolarna ofta hjälplösa gentemot brottslingar som, frigivna under undersökning om möjligheten till villkorlig dom, utnyttjar uppskovet till att begå nya brott. Mångenstädes står polisen maktlös mot de brottsliga elementen och deras supporters, förhårligade av sensationspressen. För kort tid sedan konstaterade en ledande man inom rikspolisstyrelsen, att på 665 dagar hade 940 polismän misshandlats. Siffran innebär att i genomsnitt en och en halv polisman per dag misshandlats. Sedan 1950 har antalet rån femdubblats. Statistiken visar även att antalet inbrottsstölder ökat från år 1950 20 000 till 1966 nära 80 000, varav detta senare år 889 inbrott i kassavalv och kassaskåp. Polisundersökningarna ger vid handen att inbrottstjuvar i stegrad omfattning varit beväpnade med skjutvapen även i många fall då dessa vapen icke kommit till användning. Gangstermentaliteten har fått en allt starkare spridning, och de som är ansvariga för att lag och ordning upprätthålles har icke kunnat stävja denna utveckling.

På sina håll har man pekat på en låt vara ringa minskning av beläggningen av fångvårdsanstalterna, och därvid har även talats om att stänga eller nedlägga sådana. Bortsett från den inverkan som frivård eller villkorlig dom kan ha i fråga om denna utveckling synes det vara väsentligt att fastställa att brottsfallen i stor utsträckning förblir ouppklarade och att de brottsliga till största delen går fria och oupptäckta. År 1962 var siffran för uppklaringsprocenten 43, men år 1965 hade antalet uppklarade brott sjunkit till 30 procent, d.v.s. med nära tredjedelen. Beträffande tillgreppsbrott var uppklaringsprocenten ännu lägre, så att i fyra fall av fem polisanmäld tjuvnad i detta land förblir ostraffad.

Klart är att resurserna för samhällets försvar mot brottsligheten varit och fortfarande är otillräckliga. Det kan emellertid icke stanna därvid; även normerna i dömande instans kräver uppmärksamhet. I riksdagsdebatten i höstas yttrade en talare:

Får den brottslige uppfattningen att kriminalitet på initialstadiet inte är så farligt utan att det blir antingen åtalseftergift eller villkorlig dom några gånger — att det verkligen bränns först när dessa korrektionsformer passerats — så är vi i vår beprisdade humanitet inne på vanskliga vägar. Det får inte bli så att humaniseringen av bestraffningen och utvidgningen av kriminalvården i frihet i praktiken leder till det man vill motverka. Med skärpa måste sägas ifrån, att det vore en helt missriktad humanitet mot både begynnande och utbildad kriminalitet om den brottslige bibringas uppfattningen att samhället inte kan ge hederliga medborgare det skydd detta samhälle skall ge.

Uppenbart är att de problem som ovan berörts är både viktiga och ömtåliga samt berör såväl lagstiftning som lagtillämpning. Ingen vill att vårt rättsväsende skall gå ifrån de humanitära principer på vilket det är uppbyggt, men det framstår såsom ett aktuellt krav att humaniteten icke skall gälla enbart brottslingarna utan även alla dessa som hotas av rättsväsendets fortskridande förfall. Att upprätthålla lag och ordning, att skydda medborgarna och deras egendom mot våld och skada är en samhällets primära uppgift för vilken det icke får saknas effektiva resurser. Från flera håll har uppmärksammats ungdomsproblemen och ungdomens möjligheter att anpassa sig inför den moderna samhällsutvecklingen. Nu som tillförne gäller det att det är hemmen och den anda som där råder, som ger de unga grunden för deras framtida daning. I den mån som hemmen förlorar sitt grepp över ungdomen försvagas denna grund. Den moderna skolan, som i mångt och mycket synes träda i hemmens stället när det gäller att påverka ungdomen i rätt riktning, har ett stort ansvar för vad det blivit och blir av dem som där fostras. Som det nu är blir barnavårdsnämndernas betydelse i många fall allt större, och de behöver för sin verksamhet otvivelaktigt både ökade befogenheter och resurser. Uppmärksammas bör även de s.k. återfallsbrottslingarnas problem. Statistiken visar på en stark ökning av detta brottslingsklientel. Men dessa siffror bör bedömas även med hänsyn till att två tredjedelar av alla brottslingar kanske aldrig blir kända, medan gamla fängelseskunder lätt nog blir föremål för polisens uppmärksamhet. Det är dock nödvändigt att nya möjligheter skapas att på lämpligt sätt ta vård om notoriska återfallsförbrytare som annars så gott som omedelbart hemfaller åt nya brott. Detta bör ske både för deras egen skull och med tanke på medmänniskorna.

Även åtskilliga andra problem aktualiseras inför strävandena att utan avkall på humanitetens krav effektivisera rättsvården och i synnerhet skyddet för samhällsmedborgarna mot våldsbrottslighet och andra grova förbrytelser. En översyn av olika utredningsförslag tillkomna under de senare årens omfattande arbete på ifrågasvarande område borde därvid kunna leda fram till en prioritering av vad som just nu framstår som starkt aktuellt. Denna samordning synes lämpligen böra ske under parlamentarisk medverkan. Differenserna mellan exempelvis rikspolisens framställningar om behovet av ökat antal befattningshavare och statsverkspropositionernas förslag är så stor att den synes visa hän på en skillnad i värdering av hela problem-läget. En utredning av angivet slag skulle kunna komma fram till gemensamma utgångspunkter för problemets bedömande och ge underlag åt förslag till sådan förstärkning av barnavårdsnämnds-, åklagar- och domstolsorganisationen, som kan möj-

liggöra snabbare och effektivare handläggning av ärenden och mål samt därigenom för den brottslige påtagligare och mera effektivt verkande åtgärder. Det är emellertid angeläget att starkt betona att en sådan utredning icke får föranleda försening av åtgärder, som redan nu framstår som klart erforderliga och brådskande.

Därför hemställas,

att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag om erforderliga lagstiftningsåtgärder och resurser för rättsvårdens effektiva upprätthållande i enlighet med rättens och humanitetens principer.

Stockholm den 17 januari 1967

Ferdinand Nilsson (cp)

Eric Carlsson (cp)

Ivan Swanström (cp)

i Kungsängen

Axel Wikberg (cp)

Herbert Hermansson (cp)

Nr 67

Av herr **Brundin**, *angående enskild arbetstagares skadeståndsskyldighet enligt lagen om kollektivavtal.*

(Lika lydande med motion nr 91 i Andra kammaren)

Stockholm den 17 januari 1967

Paul Brundin (s)
